

Verksamhetsberättelse 2020

Styrelsearbete

Styrelsen 2020 har sedan årsmötet bestått av Maria Wolodarski ordförande, Sven Blomqvist vice ordförande, Anne v Heideman sekreterare, Carl-Gustaf Elinder kassör och medlemsansvarig samt Caisa Laurell, Elisabeth Wijnbladh, Linda Morén, Ylva Olerud, Björn Fagerberg och Vindar Fritzell ledamöter. Adjungerade till styrelsen har varit Margareta Falk-Hogstedt, Per Broman, Gösta Alfvén, Bertil Hagström, Staffan Mårild, Sven Langworth, Ulrika Nyhammar/Stina Åkefeldt, Sigrid Hammarqvist, Frida Ridderstedt, Ida Persson, Ramona Forsman och Mira Rehal.

Revisorer har varit Göran Reitberger och Jehns-Christian Martineus med Nils Feltelius som suppleant. *Valberedningen* har bestått av Gustav Ullenhag (sammanställande), Åke Thörner och Ellinor Berg.

Styrelsemöte har skett första onsdagen i varje månad utom juli via Zoom. Om konstituerande mötet efter årsmötet räknas in blir det 12 möten under året.

Årsmötet sköts fram för att kunna hållas fysiskt, men då restriktionerna inte lättade hölls mötet via Zoom 1/6 med 26 deltagare. Före mötet föreläste David Lindvall utifrån sin nyutkomna bok "Upphetning - demokratin i klimatkrisens tid".

De efterföljande årsmötesförhandlingarna leddes av Björn Fagerberg. Maria Wolodarski valdes till ordförande och Sven Blomqvist blev vice. Linda Morén och Ylva Olerud invaldes i styrelsen och Sofia Hammarstrand och Ellinor Berg avgick. Övriga ledamöter kvarstod.

Medlemmar

I medlemsregistret fanns vid årsskiftet 227 betalande medlemmar och 5 hedersmedlemmar. 67 var nytillkomna under 2020. Endast 8 är studenter och 2 associerade medlemmar.

Den medlemsansvarige CG Elinder håller medlemsregistret kontinuerligt uppdaterat och har lyckats få mejladresser till de allra flesta vilket i hög grad underlättar styrelsens arbete. Medlemsavgiften har varit 200 kr för läkare och associerade och 100 kr för studenter.

Kommunikation

3 nyhetsbrev har skickats ut elektroniskt med hjälp av programmet Getanewsletter. Det öppnas av cirka 50% av medlemmarna. Det fåtal som saknar e-postadress får nyhetsbrevet per post. Föreningens hemsida www.lakareformiljon.se hålls uppdaterad av sekreteraren Anne v Heideman och Linda Morén. LfM finns också på Facebook som uppdateras av Anne v Heideman. Dessutom är #doctorsforfuture's facebookside knuten till LfM. #doctorsforfuture är numera en lokalförening på nätet till LfM. Sigrid Hammarqvist är administratör.

Kontakter med Sveriges Läkarförbund/Sjukhusläkarna

Motion till Sveriges Läkarförbund (SLF)

Arbetsgruppen för klimat och hälsa, ursprungligen i SLF har under senare år varit förlagd till Sjukhusläkarna och levt en undanskymd tillvaro. Denna arbetsgrupp har önskat att det skrivs en motion till SLFs årsmöte för att återuppstå centralt. LfM, som intresseförening i SLF skrev en motion och fick med sig 13 specialistföreningar. Denna motion om att återinrätta en arbetsgrupp för klimat och hälsa i SLF med vidgat uppdrag att också omfatta hållbar sjukvård avslogs tyvärr.

Arbetsgruppen för Klimat och hälsa leds av Karin Båtelson, ordförande i Sjukhusläkarna. Från LfM ingår Björn Fagerberg och Maria Wolodarski. Arbetet med att revidera Läkarförbundets policy för Klimat och hälsa pågår.

Kontakter med Svenska Läkaresällskapet (SLS)

I januari 2020 antogs SLS klimatpolicy av SLS styrelse och vid möte i början av mars beslutades om ansvarsfördelning gällande implementering av de tio punkterna i klimatpolicyn. En tillfällig projektgrupp inrättades för att under två år övervaka implementeringen samt för att ta ett direkt ansvar för två av punkterna nr 2: Verka för att läkares hållbarhetsarbete skall vara meriterande genom att inrätta ett pris och nr 3: Sprida kunskap om Klimat & hälsa (arrangera BZ, utbildningsdag och ta fram informationsmaterial).

Gruppen utgörs av:

- Maria Wolodarski (sammanställande), LfM
- Björn Fagerberg, LfM
- Ida Persson, LfM
- Sigrid Hammarqvist, LfM och lokalföreningen Dalarna LfM.
- Joakim Crona: docent, ST läkare i onkologi, Uppsala, initierat TraintEsmo.
- Lotta Velin; läkarstudent, tidigare med i KUF men nu med i Global hälsa i SLS.
- Anna-Theresia Ekman: vik ul innan AT, Stockholm, ordförande i KUF i SLS och ledamot i SLS kommitté för global hälsa, doktorand inom global barnhälsa med fokus neuropsykiatri.
- Hanna Jerndal: AT läkare i Umeå, preventionssekreterare i KUF och med i lokalföreningen i Västerbotten LfM.

Gruppen hade ett första möte i mitten av april 2020 och sedan dess har ca 4-5 möten hållits. Gruppen har initierat arbete kring bägge punkterna enligt ovan samt även varit involverad i ett flertal av övriga 10 punkter i klimatpolicyn. Nedan följer rapport först kring punkt 2 och 3 samt därefter kort kring övriga punkter gruppen varit delaktig i.

2) VERKA FÖR ATT LÄKARES HÅLLBARHETSARBETE SKA VARA MERITERANDE GENOM ATT INRÄTTA ETT PRIS: Processen kring priset påbörjad. Gruppen har varit delaktig i att tillsammans med kansliet och kommunikationsansvarig ta fram statuter kring priset samt tagit fram en utannonseringstext. Detta avhandlades vid nämndmötet i början av juni och priset utlystes kort därefter. Gruppen kommer under augusti att rekommendera en pristagare till nämndmötet i början av juni.

3) SPRIDA KUNSKAP OM KLIMAT & HÄLSA

-*arrangera BZ*: Blir enligt uppgift aktuellt först 2022 med tanke på att sedan tidigare planerade BZ fått framflyttas med tanke på rådande pandemi, men gruppen diskuterar redan lämpliga teman för dagen

-*fortbildningsmöte (HÅLLBAR SJUKVÅRD– från koncept till klinisk praxis)*: arrangerades november 2020 – januari 2021. Gruppen har tagit fram program och kontaktat föreläsare i samråd med LfMs styrelse. Se mera nedan!

-*ta fram informationsmaterial*: Gruppen har uppmärksammat att det på initiativ från AMM (Arbets och miljömedicin) vid Sahlgrenska i Göteborg framarbetats en omfattande rapport (Klimat och hälsa) kring det aktuella läget gällande klimatförändringar, hälsa och hållbar sjukvård är utformad med flera på området erkända personer. SLF och LfM står bakom utgivningen, vilken skedde under maj 2020. Efter förfrågan till SLS står även SLS bakom denna rapport, vilket annonserades i nyhetsbrev.

Därutöver planerar gruppen att ta fram en skrift som programansvarig i samband med att events planeras kan ge till de som ordnar eventen, tex hur man förhåller sig till mat enl Eat, minska resor etc.

Utöver ovan omnämnda punkter har gruppen varit delaktig i implementering av punkterna 4: FULLFÖLJA DIVESTERING genom att grupprepresentant varit i kontakt med kansliet och varit behjälplig kring frågor gällande divestering och 5: VERKA FÖR HÅLLBAR KOST genom att representant för gruppen utformat ett informationsblad till restaurangen gällande Eats rekommendationer för att underlätta för restaurangen att implementera dessa.

Tema klimat, hälsa och hållbar sjukvård

Nationellt möte om hållbar sjukvård

Planeringen av ett nationellt möte om hållbar sjukvård pågick under större delen av 2020. Då en arbetsgrupp för klimat, hälsa och hållbar sjukvård inrättades vid SLS, efter en motion från #doctorsforfuture, med flera deltagare från LfM (se ovan!), åtog sig SLS att arrangera mötet. En planeringsgrupp med Björn Fagerberg, Maria Wolodarski samt Sven Blomqvist slutplanerade hållbarhetsmötet i samråd med representanter från SLS. Efter olika komplikationer som också inkluderade Covid-pandemin bestämdes slutligen att genomföra en webinarserie i SLS regi med fritt tillträde och Charlotta Brask, Hållbarhetschef Region Stockholm, ordförande i European Healthcare Climate Council (EHCC). Programmet hade nedanstående innehåll och det går fortsatt att ta del av webinarserien på Youtube

[\(https://www.sls.se/halsa--sjukvard/global-halsa/klimat-och-halsa/webinarserie-hallbar-sjukvard/ \)](https://www.sls.se/halsa--sjukvard/global-halsa/klimat-och-halsa/webinarserie-hallbar-sjukvard/):

WEBINAR 1

TID: 10 november kl. 13.00–14.30.

PROGRAM & MEDVERKANDE

13.00 Inledning, Tobias Alfvén, Svenska Läkaresällskapets ordförande

13.10 Sjukvårdens utmaningar (översikt av hälso- och sjukvårdens utmaningar gällande hållbarhet ur olika perspektiv) Göran Stiernstedt, docent, f.d. statlig utredare

13.40 The transformation to environmentally sustainable health systems: The National Health Service example in England, Sonia Roschnik, International Climate Policy Director, Health Care Without Harm

14.10 Tid för frågor

WEBINAR 2

TID: 24 november kl. 13.00–14.30.

PROGRAM & MEDVERKANDE:

Hållbar sjukvård och SKR:s "Öppna jämförelser miljöarbetet i regionerna", Emma Spak, Sektionschef och Andreas Hagnell, miljöexpert SKR.

Lars Berko, miljöstrateg Västra Götaland-regionen.

Föreläsarna besvarar och diskuterar chatfrågor från auditoriet

WEBINAR 3

TID: 8 december kl. 13.00–14.30.

PROGRAM & MEDVERKANDE:

Green team på Nya Karolinska Sjukhuset. Maria Wolodarski, onkolog, My Holmgren miljösamordnare Tema Cancer NKS, Stockholm. Green team initierades som en miljöaktivitet inom en del av Tema Cancer på NKS och är ett projekt för att aktivt driva förbättringsfrågor kring miljö ute i verksamheten samt ett forum för att diskutera miljöfrågor, få svar och inspireras av andra.

Gröna vårdcentraler i Värmland (Ulrika Nyhammar, allmänläkare, Karlstad)

Föreläsarna besvarar och diskuterar chatfrågor från auditoriet

WEBINAR 4

TID: 12 januari kl. 13.00–14.30.

PROGRAM & MEDVERKANDE

Flergångstextilier på operation

Tobias Pettersson, anestesilog, Danderyds sjukhus

Avslutande sammanfattning och diskussion

Charlotta Brask och Maria Wolodarski

Totalt var det 500 deltagare om alla webinar och Youtube-besök räknas.

Ett uppföljande möte planeras under 2021

Läkemedel och Miljö

Medlemmar i området Läkemedel och miljö har varit Bertil Hagström (BH) och under året har Sven Langworth (SL) anslutit. Båda adjungerade till styrelsen för LfM.

Läkemedel i slam

Det senast året har i stor utsträckning berört läkemedel i slam. I februari 2020 kom ”Hållbar slamhantering (SOU 2020:3) på 768 sidor ut på remiss <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/01/sou-20203/>. Två förslag presenteras:

1. förbud för slamspridning på åkermark (vilket LfM förordar)
2. Fortsatt slamspridning (vilket är i strid med regeringsdirektivet)

LfMs remissvar var omfattande och starkt kritiskt till alternativ 2 och förordar alternativ 1 och avslutar med ”Med hänsyn till vad som ovan anförts förväntar sig Läkare för Miljön att regeringen fattar beslut om ett förbud mot spridning av avloppsslam på produktiv jordbruksmark. SOU 2020:3 ändrar inte detta ställningstagande.

<https://www.regeringen.se/49c201/contentassets/424d340de05243668c641e3915c7628e/lakare-for--miljon.pdf>

Stark lobbyverksamhet har sedan pågått under året från vatten och avloppsreningsverken (VA-verken) med deras branschorganisationen Rent Vatten som förordar fortsatt slamspridning med s.k. Revaq-renat slam. Det medförde att ett informellt ”antislamnätverk” med hög kompetens bildades på 5–10 personer. LfM (BH) har varit aktiv i gruppen och lobbade mot politiker och regering med brev till miljöutskottets medlemmar liksom till miljöministrarna Lövin respektive Bolund, skrivit artiklar och haft web-seminarier i ämnet (se artiklar nedan). Förslag till beslut i jordbruks- och miljöutskottet har annonserats till mars 2021.

Läkarförbundets råd för Läkemedel, IT och medicinteknik (RLIM)

- a. LfM (BH) har varit adjungerad till RLIM, som företrädare för LfM i frågor om läkemedel och miljö. Två möten innan Covid-19 slog till och därefter några digitala möten. Många frågor avhandlas, som t.ex. Inera, apotekens förvärv av nätläkare, Nationella läkemedelslistan (NLL), Läkemedel och avloppsrening, Life science-strategier, Läkemedelsbokens framtid, nationella läkemedelsstrategin etc.
  1. En informationsskrift om läkemedel och miljö för läkarkåren är efter remissrunda publicerad och finns tillgänglig på Läkarförbundets hemsida <https://slf.se/app/uploads/2020/05/lakemedel-och-miljo-2020.pdf> . Broschyren uppmärksammades i Läkartidningen (se artiklar). En kontakt med ordförande för STRAMA-nätverket (Lars Blad) för att föra ut läkemedels miljöpåverkan i allmänhet och inte bara antibiotika via broschyren, har mottagits väl, men idén ännu ej sjösatt.
  2. En informationsbroschyr till patienter om läkemedel och miljön finns färdig och ute på remiss till olika intressenter. Tänkt i första hand för apotek att ladda ner och erbjudas kunder.
  3. Genom RLIM kunde LfM med kraft motionera till läkarförbundets fullmäktige om att ”Sveriges läkarförbund beslutar att verka mot spridning av miljöfarligt slam”, men fullmäktige stödde **inte** yrkandet att ”Sveriges läkarförbund beslutar att verka mot spridning av miljöfarligt slam”.

Övrigt

- Webinar 201015 med Läkemedelsverkets Kunskapscentrum för läkemedel i miljö där ökad transparens av information, ökad samverkan, mer data kring miljörisker och att de tillgängliggörs samt ökad harmonisering av miljökriterier vid upphandling och behov av regelverk där miljöhänsyn tas vid tillverkning och upphandling diskuterades (SL, BH).
- Kontakter har tagits med Läkemedelsindustriföreningen (LIF) för att diskutera vad läkemedelsföretagen i Sverige kan göra för att förbättra hållbarhetsarbete (SL)
- Health Care Without Harm (HCWH) en internationell organisation, tillskrevs angående att ta upp slam som ett programområde. Positiv bemötande och LfM erbjöds blogginlägg angående slam, accepterat, men ej ännu publicerat (BH). BH är tills vidare kontaktperson HCWH med stöd av Maria Wolodarski och Björn Fagerberg.
- Webbaserade föreläsningar på temat läkemedel och miljön har hållits för ST-läkare i allmänmedicin och allmänläkare vid två tillfällen, fler återstår (BH).
- En omfattande enkät om EU:s slamdirektiv *Public Consultation - Evaluation of the Sewage Sludge Directive 86/278/EEC* har avgivits (BH).

Artiklar 2020

För LfM eller med nätverk (NV)/RLIM

Läkartidningen 200204 Läkemedlens miljöpåverkan är ingen "icke-fråga" (RLIM)

<https://lakartidningen.se/opinion/debatt/2020/02/lakemedels-miljopaverkan-ingen-icke-fraga/>

Aftonbladet 20305 Lagg inte ut giftigt slam på våra åkrar (NV)

<https://www.aftonbladet.se/debatt/a/OpJ5rO/lagg-inte-ut-giftigt-slam-pa-vara-akrar>

Aftonbladet 200311 slutreplik Ni saknar väldigt viktig kunskap om miljögifter (NV)

<https://www.aftonbladet.se/debatt/a/4q8xja/ni-saknar-valdigt-viktig-kunskap-om-miljogifter>

Tidningen ETC 200415 Kräv märkning av mat som odlats på slamgödslad mark (BH)

<https://www.etc.se/debatt/krav-markning-av-mat-som-odlats-pa-slamgodslad-mark>

Tidningen Sjukhusläkaren 201022 Den hälsofarliga slamspridningen måste upphöra (RLIM)

<https://www.sjukhuslakaren.se/foreningar-den-halsofarliga-slamspridningen-maste-upphora/>

Tidningen ATL 201125 Avloppsslam sluter inte kretsloppet (NV)

<https://www.atl.nu/debatt/avloppsslam-sluter-inte-kretsloppet/>

Allmänmedicin nr 4 2020 Klimat och miljö på vårdcentral – steg för steg (BH)

<https://allmanmedicin.sfam.se/1919/AllmanMedicin/353719/Nr-4-2020/17281273/Klimat-och-miljo-pa-vardcentral-steg-for-steg>

Dagens Medicin 2101 Ännu grönare läkemedel behövs (BH)

<https://www.dagensmedicin.se/opinion/debatt/annu-gronare-lakemedel-behovs/>

Läkartidningen 210222 Läkemedel förorenar våra vatten – läkare bör agera (SL, BH)

<https://lakartidningen.se/opinion/debatt/2021/02/lakemedel-foro-renar-vara-vatten-lakare-bor-agera/>

Dagens Industri 210302 Spridningen av giftigt och hälsofarligt slam måste upphöra (RLIM)

<https://www.di.se/debatt/stoppa-slamspridningen-pa-akrarna/>

Föreläsningar

I februari höll Maria Wolodarski föreläsning om klimat, hälsa och hållbar sjukvård i samband med uppstart av LfMs lokalavdelning i Umeå. I september talade hon om samma sak för onkologer på Sahlgrenska i Göteborg. Föreläsning i samma ämne för studenter på KI både på vår- och höstterminen.

Debattinlägg

Medicinsk kommentar i Läkartidningen (Stockfelt L, Fagerberg B) om sambandet mellan Covid-19 och luftföroreningar samt koppling till fossila utsläpp och klimatfrågan (<https://lakartidningen.se/klinik-och-vetenskap-1/kommentar/2020/06/luftfororeningar-kan-forvarra-covid-19-sjukdom/>).

Debattinlägg i Läkartidningen föranlett av SLF:s avslag till att återupprätta arbetsgruppen för klimat och hälsa centralt i organisationen (Björn Fagerberg, Ramona Forsman, Sigrid Hammarqvist, Ingrid Mobacke, Linda Morén, Ylva Olerud, Ida Persson, Mira Rehal, Frida Ridderstedt). (<https://lakartidningen.se/opinion/debatt/2020/12/apropa-lakarforbundets-ansvar-for-en-hallbar-sjukvard/>

Bertil Hagström har skrivit flera debattartiklar om medicinska risker med spridning av slam från reningsverk på jordbruksmark (Se under Läkemedel och miljö).

Studieresa till Åland.

Planerades under början av året tillsammans med Ingenjörer för miljön, men avblåstes i mars pga pandemin.

Lokalföreningar

Föreningen har nu lokalavdelningar i Värmland, Dalarna, Gävleborg, Jämtland/Härjedalen, Västerbotten, Skåne, Stockholm och Östergötland. Dessutom viss lokal verksamhet i Göteborg och Uppsala. Facebook: #doctorsforfuture räknas som en lokalavdelning på nätet.

Läkartidningen

Efter kontakt med Läkartidningen gjorde de en stor bildsatt intervju med flera av lokalavdelningarnas representanter som berättade om bakgrunden till sina engagemang och vilka initiativ som hade tagits (<https://lakartidningen.se/aktuellt/nyheter/2020/05/lakare-tar-strid-for-en-hallbar-sjukvard/>)

Läkare för Miljön Värmland

Under 2020 anslöt fem nya medlemmar till föreningen, vilket innebär totalt 15 medlemmar vid slutet av året. Fem föreningsmöten hölls. I januari mötte vi lokalpolitiker och diskuterade miljöfrågor, vi fick stort gehör för projektet Hållbar Vårdcentral som då låg i startgroparna men inte riktigt kommit igång. I februari berättade Ulrika Nyhammar om föreningens arbete med Hållbar Vårdcentral i Läkartidningen. Projektet Hållbar vårdcentral drog igång ordentligt under våren 2020 och har sedan fortsatt under året. Klaus Stein och Ulrika Nyhammar från föreningen sitter med i Regionens projektgrupp och har därmed kunnat driva på. Projektet handlar om att på olika sätt minska klimatavtrycket från två vårdcentraler som valts ut som pilotenheter, för att på så vis ta fram en modell som är applicerbar på andra enheter framöver. Klaus har berättat om projektet i P4 Värmland. I juni efterträdde Stina Åkefeldt Sverre Wikström som sammankallande för föreningen. I december presenterade Ulrika Nyhammar projektet Hållbar Vårdcentral för Svenska Läkarsällskapet på ett webinarium. Föreningen skickade också remissvar till Värmlandsstrategin, med yrkan om en tydligare förankring av hållbarhetsmålen, enligt Agenda 2030.

Under 2021 fortsätter arbetet med Hållbar Vårdcentral, men utöver det tänkte vi fokusera på kost ur ett klimat- och folkhälsoperspektiv.

Läkare för Miljön Gävleborg

Kontaktperson under året har varit Frida Ridderstedt, ST-läkare på Hudiksvalls sjukhus. Antalet anslutna läkare har ökat till ca 60 på maillistan och 55 i den interna Facebookgruppen ”Läkare för Miljön Gävleborg”. Coronapandemin har medfört svårighet att samla engagerade personer och att få till möten då det inte har varit möjligt att ses fysiskt. Flera av läkarna som är anslutna har varit hårt belastade med en extra arbetsbörda i och med pandemin. Mindre tid och engagemang har därmed kunnat avsättas för ideellt hållbarhetsarbete.

Kommunikation

Under året har vi haft ett digitalt möte för hela lokalavdelningen. Frida har skickat ut nyhetsmail ca en gång per månad. Övrig kommunikation har framförallt skett via mail mellan engagerade i arbetsgrupperna. Facebookgruppen har framför allt fungerat som annonseringsyta för olika föreläsningar, evenemang och artiklar med koppling till miljö/klimat och hälsa.

Arbetsgrupper

- Kost – deltagit på möten med måltidsleverantören och dietister och där drivit frågan om servering av mer växtbaserad kost i Regionens regi av miljö- och hälsoskäl.
- Transporter – deltagit vid planering av Miljöavdelningens uppmärksammande av Europeiska Transportveckan. Vi bidrog till att en film om hälso- och miljövinster med aktiva transporter, såsom gång och cykling, spelades in med en kardiolog. Filmen visades på intranätet och var inte delbar. Spridningen av den blev låg.
- Kapitalplacering/divestering/pensionssparande – Information inom lokalavdelningen internt kring hur det går att göra mer hållbara val kring premiepensionen. På

efterfrågan till facket om att informera om hållbart pensionssparande skrev Gästrike-Hälsinge Läkarförening på sin hemsida om klimatsmart pensionssparande.

- Byggnader – Nya sjukhusbyggnader är i planeringsstadium och under konstruktion i Gävle och Hudiksvall, "Framtidsbygget". Vi har lyft frågor i sjukvårdsorganisationen för att miljöhänsyn skall tas vid byggnationerna och för att uppmärksamma vikten av klimatanpassning.
- Sjukvårdsmaterial – Inga konkreta resultat.
- Läkemedel, miljögifter, hormonstörande ämnen – ingen aktivitet under året.

Insändare

För att uppmuntra till gång och cykling som förstahandsval vid transporter för miljö- och hälsovinster skickade vi en insändare till lokaltidningarna i Gävleborg.

https://www.helahalsingland.se/artikel/insandare-cykling-och-gang-ar-nyckeln-for-bade-halsa-och-miljo?fbclid=IwAR1Y6ak0TO580cplO4DLudy5aSf6BYVyB0MRPFo6ltNBACf5O_5-tg9rBDA

Brev till chefer

Vi har skickat mail till Regionens verksamhetschefer och vårdenhetschefer med en skrivelse om vikten av att vara aktiv i miljöarbetet och uppmuntran till att välja växtbaserad kost vid konferenser och möten.

Nominerade till miljöpris

Lokalavdelningen nominerades till Region Gävleborgs interna miljöpris 2020. Frida Ridderstedt, Ingrid Mobacke och Annie Berggren-Sjöblom nominerades också enskilt för sina insatser.

Föreläsningar

Frida Ridderstedt och Ingrid Mobacke har föreläst om klimat och hälsa på arbetsplatsträffar (APT) på fyra olika kliniker och hälsocentraler i Gävle och Hudiksvall. Frida spelade in en föreläsning om "Ett hälso- och sjukvårdsperspektiv på klimatutmaningen", som en chefsläkare vidarebefordrade till många läkare i Hudiksvall när pandemin satte stopp för fysiska föreläsningar. Frida kunde senare hålla i en liknande föreläsning live digitalt för läkarna på Hudiksvalls sjukhus. På förfrågan från lokalavdelningen spelades en intervjufilm in med meteorolog Martin Hedberg, "basfakta om klimatkrisen" i början av året. Filmen har visats i samband med att lokalavdelningen har hållit i föredrag om klimat och hälsa och den är fri att använda av den som vill. Ingrid har även föreläst om klimat och hälsa för studenter på termin 11 på KI och för den nystartade lokalföreningen i Östergötland. Ingrid har spelat in en kort föreläsning om klimatpsykologi samt om klimatutmaningen inom sjukvården vilka finns tillgängliga på LfMs gemensamma molnlagring.

Samverkan med Miljöavdelningen

Vi har deltagit i några möten med Miljöavdelningen och har haft återkommande mailkontakt med dess två miljöpartners.

Framtidsspaning för 2021

- Vi kommer att fortsätta med föreläsningar för vårdpersonal för att öka kunskap och medvetenhet om kopplingar mellan miljö och hälsa. Vid årsskiftet hade Ingrid fått en inbjudan om att hålla ett föredrag för primärvårdens läkare i Gävle.
- Vi vill värva fler medlemmar, framför allt medlemmar som engagerar sig aktivt.

- Vi fortsätter ett påbörjat arbete med en namninsamling för att Region Gävleborg ska prioritera miljö- och klimatarbetet. Alla regionanställda kan skriva under och namninsamlingen kommer att lämnas till Regionpolitiker och chefer i sjukvården. Vi hoppas få till ett möte med politiker och sjukvårdsledningen i samband med överlämningen och att vi kan få mediauppmärksamhet.
- Fortsatt arbete utifrån arbetsgrupperna

Lokalföreningen i Skåne

Antal medlemmar: 10 aktiva samt på passiva maillistan ytterligare 32, totalt ca 40.

Påtryckningsarbete

- Motion till Distriktsläkarföreningens fullmäktige 2020 (mars-april) ang att upprätta en motsvarighet till Sjukhusläkarnas klimatgrupp samt att tillsammans med Sjukhusläkarna verka för ökad aktivitet inom förbundet. Båda avslag
- Inför SLF fullmäktige i november initiativtagare till påtryckningsfilmen *Kom ihåg klimatet*, som skickades till förbundsstyrelsens medlemmar tillsammans med en namninsamling. Initiativet uppmärksammades även i Läkartidningen, intervju med Jonas Jester-Broms (film tillsammans med Annalina Tammen). Initiativ Per Geijer.
- Remissvar till Klimatriksdagens Akutplan tillsammans med Anne von Heideman (augusti) där ett litet inledande stycke kring klimatomställningens möjligheter för folkhälsan blev inlagt i slutversionen.

Upplysningsarbete Klimat och hälsa

- Publicering av två stycken artiklar i allmänmedicinska tidskrifter. *Läkares livsstilsråd gynnar både hälsa och klimat*, (Distriktsläkaren)¹ och *Klimatförändringar og almen praksis - har vi et ansvar?* (Månedsskrift for almen praksis)². Samarbete mellan Ida Persson och danska Laeger for klimaets Salli Rose Tophoej.
- Föreläsning för medarbetarna på Kunskapscentrum för levnadsvanor kring Sjukdomsförebyggande arbete utifrån ett kombinerat hälso- och miljöperspektiv.

Regionalt miljöarbete

- Initiativtagare och sammankallande till nätverksmöten mellan miljöfunktioner på förvaltningsnivå, inköp och upphandling, regional utveckling, koncernkontoret (förvaltningsövergripande) samt forskningsaktiva anestesiologer från Helsingborg vid två tillfällen.

---

¹ https://etidning.distriktslakaren.se/1735/Distriktslakaren/309207/Nr-2-2020/14068501/Lakares-livsstilsrad-gynnar-bade-patienter-och-klimat?fbclid=IwAR0S6A1o-Vl1q1CYTu4u6hnWGsSoihd8U-kSNzU0QL3cxr6Y_DOKsoJfZEA

² <https://drive.google.com/file/d/1vrIKZ6HF8CQM9Pfas7WDGipyHntLNDXk/view?usp=sharing>

- Möte med Inköp/upphandling angående tankar kring miljöaspekten vid upphandling av flergångsinstrument på op.
- Maillkontakt till regiondirektör Alf Jönsson samt hälso- och sjukvårdsdirektör Pia Lundbom samt telefonkontakt med deras respektive sekreterare, än så länge helt stängd dörr med hänvisning till Covid (fortgår)
- Remissinstans för Miljöprogram 2030 (pågår)

Primärvård

- Kostens betydelse för hälsa och planet, pågår som vetenskapligt ST-arbete (enkätstudie) med datainsamling och kort presentation av ämnet bland allmänläkare på vårdcentraler samt på utbildningsdagar i södra Skåne samt på utbildningsdag i Lund. Här undersöks även allmänläkares känsla av medansvar i klimatfrågan och kunskap kring klimat och hälsa (Läkare för miljön är inte direkt involverad i detta för ett så objektiva och vetenskapligt korrekt arbete som möjligt. Tas dock upp som en annan viktig dimension av vårt arbete som manar till eftertanke bland studiedeltagarna/läkarna - Ida)
- Initiativet Grön primärvård: ett första initiativ till nätverkande på primärvårdsnivå mellan Lfm Värmland-Region Värmland och Skåne.

Internt:

- Vi har en flack struktur internt. De som hinner och har möjlighet deltar.
- Inga tydligt utstakade subgrupper men Annalina har lite större fokus sjukhus/op och allmänläkarna något större inriktning mot primärvård/levnadsvanor. Vid de övergripande aktiviteterna hjälps vi åt. Ida och Per har hållit i nätverksmötena.
- Annalina, vår it-expert har gjort en digital plattform på Basecamp och ett gemensamt Google Drive

Våra aktiva deltagare:

Annalina Tammen, ST-urologi och it-expert
 Per Geijer, specialist allmänmedicin
 Sara Svensson, ST klinisk genetik
 Sandra Jester Broms, ST allmänmedicin
 Martin Olesen, specialist internmedicin, statligt anställd Försäkringskassan
 Adrien Talbot, ST anesthesiologi
 Jonas Jester Broms, AT-läkare
 Maria Iveroth, ST radiologi
 Astrid Mattson, ST-läkare allmänmedicin

Adjungerad till styrelsen: Ida Persson, ST allmänmedicin

Mailadresser:

skane.lfm@gmail.com och skane@lakareformiljon.se

Läkare för Miljön Jämtland/Härjedalen

- Möten har skett ungefär 1 gång varje månad och deltagare har även närvarat digitalt på distans. Kring 10 aktiva medlemmar och 76 medlemmar i slutna Facebook-grupper. Sista året har arbetet påverkats av pandemin.
- Kommunikationen i lokalavdelningen sker via mejlgrupp, facebook-grupp och det lokala mejlnätverket "teams", där även mötesanteckningarna sparas.
- Lokalavdelningen har ingen egen styrelse utan arbetar utifrån arbetsgrupper och ställer sig bakom den nationella föreningens stadgar. Medlemskap i LfM rekommenderas för läkare anslutna till lokalavdelningen. Linda Morén har varit lokalavdelningens representant på de nationella mötena.
- Under året har vi fortsatt haft kontakt med de av regionen anställda klimatstrategerna och även projektanställda inom projekt för hållbara resor i regionen.
- I december hade vi ett möte med regiondirektören, en av de två klimatstrategerna i regionen och region stabschefen. Vi föreläste om klimat och hälsa och hade sedan en diskussion om klimat och sjukvård och vad vi arbetar med. Vi hoppas att detta bidrar till ett ökat samarbete och i framtiden stöttning från regionledningen för det arbete som vi gör.
- Vi har lämnat synpunkter för regionens planerade miljömål för 2021-2033.

Huvudområden:

- Vi har valt att fokusera lokalföreningens arbete kring fyra huvudområden. Förhoppningsvis kommer det att bli fler områden med tiden. Har under året varierat vad vi fokuserar mer på.

Utbildning: Vårt mål är att öka kunskapen i regionen avseende kopplingen mellan miljö och hälsa, genom t.ex. föreläsningar och tidningsartiklar. Vi har skapat en egen föreläsning om klimat och hälsa och har föreläst på flera sjukhuskliniker, för läkarstudenter och för alla distriktsläkare i regionen samt alla AT-läkare.

AT-läkarna har bett oss vara med i deras AT-guide där vi har påbörjat att skriva en text om klimatmedicin och varför läkare bör ha mer kunskap om det. Vi planerar också att försöka tydliggöra vad enskilda medarbetare i regionen kan göra i arbetsvardagen för att främja hälsa och klimat.

Vi skulle även vilja föreläsa för allmänheten längre fram men det får vänta tills efter pandemin. Vi planerar för att hålla föreläsningar för hälso- och sjukvårdsledningen och politiker i regionen.

Läkemedel: Vi har sett över användningen av läkemedel och medicinska gaser, samt vilka åtgärder som kan bidra till minskad miljöpåverkan. Försökt påverka regionen till en investering i en lustgas-destruktionsanläggning. Vi har haft intern utbildning i gruppen av Mikael Jönsson och regionens läkemedelsansvariga läkare Kristina Seling som nu också är med i lokalavdelningen. Vi arbetar med hur vi kan tydliggöra för forskrivare och patienter vad de kan göra för att minska påverkan från läkemedel.

Resor: Vi har långa avstånd inom regionen. Vi fokuserar på att försöka hållbarhetsanpassa resor för anställda och patienter. Vi var på gång med en reseutmaning mellan klinikerna då pandemin startade och resandet generellt minskade. Projektet tänker vi genomföra lite senare. Vi har spridit information till klinikerna om den resepolicy som finns och att den ska följas.

Vi har tagit fram ett räkneexempel på hur mycket pengar regionen skulle spara bara genom att följa resepolicyen som redan finns.

Kost: Med Lancets EAT-rapport som utgångspunkt försöker vi verka för hållbara måltider med en ökad tillgång till växtbaserad kost till personal och patienter. Vi har haft kontakt med kosthushetschefen och försöker att påverka kostutbudet på sjukhuset men hittills utan så stor framgång. Vi har sett till att alla patienter på sjukhuset nu har möjlighet att även välja mat från den vegetariska menyn och inte bara de patienter som uppger att de enbart äter vegetarisk kost.

Framåt:

Flergångsmaterial: Framöver vill vi bland annat även fokusera på ökad användning av flergångsmaterial inom sjukvården.

Läkare för Miljön Västerbotten

Redan innan vi offentligt antagits som lokalavdelning under Läkare för Miljön hade vi stämt och haft möte med regionens miljösamordnare som var mycket glada över vår kontakt. Vi har även stämt och haft ett möte med Vårdhygien i regionen/Umeå. Dessa var något mer frågande till initiati- vet, men ville även de samarbeta i gemensamma frågor framöver. Vi fick sedan besök av Linda Morén från Jämtlands lokalavdelning. Hon delade med sig av sina erfarenheter och de fram- gångar/motgångar de haft lokalt i sitt arbete.

Vi skapade en Facebook-sida (Läkare för miljön - Umeå) som offentliggjordes i samband med vårt officiella antagande, samt en intern grupp och chatt för vår egen kommunikation.

Maria Wolodarski från Läkare för Miljön kom till oss och höll en föreläsning, "Klimatförändringar - Sjukvårdens roll", där uppskattningsvis 50 personer av varierande "ursprung" (läkarstudenter, läkare, apotekare, klinikombud, epidemiologer, statsvetare m.m.) deltog, den 14 februari 2020. Därefter antogs vi som lokalavdelning på LfM:s nästa styrelsemöte.

Vi har genom kontakt med AT-samordnarna i Umeå implementerat en stående föreläsning med mil- jösamordnarna under AT-läkarnas introduktionsveckor samt under AT-LEKA (obligatorisk kurs för AT-läkarna i Umeå).

Vi har undersökt och fått veta att vi har en lustgasdestruktor på förlossningen i Umeå, men att det saknas i Skellefteå och Lycksele.

En av våra lokalaktiva som också är läkarstuderande har drivit frågan om miljö- och klimat, inklu- sive flygstopp, för bland annat medicinska kåren och Umeå Universitet, med varierande resultat med huvudsakligen avslag. Hon har också drivit att starta upp en studiesocial grupp inom kåren för miljön, men ännu inte fått igenom detta i kärfullmäktige.

Lokalföreningen i Stockholm

Medlemmar: Mira Rehal, Annica Morén, Annika Cronsioe, Björn Nilsson, Caisa Laurell, Camilla Rahm, Christian Smedberg, Emma Bendz, Emma Levin, Erica Smedberg, Erika Lentz, Fredrika Fabri, Helena Lagercrantz, Jenny Björklund, Joakim Lönneborg, Johanna Steinwall, Jonas Hebbe, Judith Bruchfeld, Klas Nordenskiöld, Martin Sundström Rehal, Sissela Sylvan, Ulrika Berg.

Ordförande

Mira Rehal

Sekreterare

Emma Bendz och Ulrika Berg

Verksamheten

Lokalföreningen bildades i början av 2020 och har under drygt ett år växt till att omfatta 22 aktiva och passiva medlemmar.

I november 2020 kallade lokalföreningen till ett möte med hållbarhetsrepresentanter från regionen. Kristian Hemström, biträdande hållbarhetschef samt miljöstrateg Jenny Kaleinek från regionledningskontoret berättade om Region Stockholm miljömål och metoder för att nå dit. Föreningen vill öka samarbetet med hållbarhetsavdelningen på regionen. I början av 2021 initieras ett samarbete mellan representanter från lokalföreningen och hållbarhetsavdelning Region Stockholm för att se över uppdukning på operation. Tanken är att Kvinnokliniken DS och SöS ska kunna ta fram ett klimatvänligt alternativ som sedan kan användas av andra kirurgiska kliniker. Avsikten är även att göra ekonomiska kalkyler då dessa förändringar med stor sannolikhet kommer innebära besparingar.

Under 2019-2020 har en medlem i föreningen genomfört ett projekt där engångsinstrument i plast bytts ut mot flergångsinstrument i metall på Kvinnokliniken SöS. Klimatvinster med detta byte förväntas bli stora och man sparar in på nästan ett ton plast per år. Genom lokalföreningens medlemmar tas tillvägagångssättet vidare till flera gynekologiska kliniker i Stockholm.

Under LfM's höstmöte framkom ett förslag om att kontakta sjukhusdirektörer och/eller klinikchefer med uppmaning till att få dem att ta ett större ansvar för klimatfrågan. Denna fråga kommer vi att arbeta vidare med 2021.

I januari 2021 togs initiativ till en föreläsning gemensam för hela Läkare för Miljön med rubriken "Planetens hälsa och livsstilssjukdomar - kan biomimetik ge oss ledtrådar?" av Peter Stenvinkel.

I februari 2021 författades ett yttrande till Trafikverket angående Tvärförbindelse Södertörn med våra synpunkter om varför projektet borde stoppas ur ett folkhälsoperspektiv.

Under årets gång har olika upplägg för en debattartikel diskuterats. Arbete pågår och tanken är att samarbeta med andra professioner i utformandet. Vi har även diskuterat kostfrågan och resor inom tjänsten. Under våren planeras för ett fortsatt arbete med att ta fram ett förslag till resepolicy för Karolinska sjukhuset.

Föreningen har hittills haft fyra möten. Mira Rehal, Ulrika Berg, Annika Cronsioe och Caisa Laurell har medverkat vid LfM's styrelsemöten. Framöver kommer Caisa Laurell att medverka från lokalförening Stockholm och återrapportera till lokalföreningen.

Slutord

Det känns roligt att ha kommit igång med arbetet för miljö och klimat! Nu när vi lärt känna varandra lite bättre har vi höga förhoppningar om vad vi kan åstadkomma det kommande året.

Läkare för miljön Dalarna

Tyngda av den pågående pandemin har vi i Dalarnas lokalföreningar, precis som de flesta andra lokalföreningar, haft svårt att få tiden och energin att räcka till under 2020. Föreningen har 55 medlemmar och har varit i stort sett vilande under året. Vi har haft kontakt med regionens miljöchef vid flera tillfällen och det finns en ömsesidig vilja till samarbete, men då miljöchefen också suttit i ledningsgrupp för Corona har det varit praktiskt svårt att få till ett formellt möte. Kontaktperson har varit Sigrid Hammarqvist, ST-läkare i gynekologi och obstetrik.

Under 2019 tog tre av föreningens medlemmar, Barbro Hedin Skogman, Terese Nilsson och Anna Leijon, initiativ till en föreläsningsserie om klimat och hälsa som var mycket välbesökt. Den har genomföras till hälften innan pandemin slog till. I juni 2020 tilldelades de Region Dalarnas miljöpris för denna insats.

Lokalförening Doctors for Future

Facebookgruppen Läkare för klimatet - #doctorsforfuture växte under 2020 till 2550 medlemmar. Administratörer för gruppen är Ida Persson från Skåne, Emma Bendz från Stockholm, Sofia Hammarstrand från Göteborg samt Clara Thörn, Maja Bergman och Sigrid Hammarqvist från Dalarna.

Även om pandemirestriktionerna har gjort omöjliggjort det deltagande i fredagarnas klimatstrejker som tidigare varit centralt råder fortsatt febril aktivitet i gruppen. Den har fortsatt fungera som ett lättillgängligt sätt att sprida information om ny forskning och olika arrangemang relaterade till klimat och miljö samt ett enkelt sätt att knyta kontakter. Gruppen är öppen för alla läkare och medlemsansökningarna godkänns av administratörerna.

Lokalföreningen i Östergötland (nybildad)

Lokalföreningen i Östergötland bildades 2020, i samband med ett uppstartsmöte 21/11. Vi har även, under början av 2021 haft ytterligare två möten (17/1 samt 8/2), samt att vi haft en digital träff 25/1 med introduktionsföreläsningar av Ingrid Mobacke, om Klimat och Hälsa, Klimatpsykologi samt klimatutmaningen ur en vårdanställds perspektiv. Vi har beslutat oss

för att initialt fokusera på läkemedels miljöpåverkan, och se om vi kan påverka regionen i positiv riktning, när det gäller detta.

Lokalföreningen har haft sju mer aktiva medlemmar, samt att vi har ytterligare fyra personer på vår e-postlista.

Göteborg

Det finns närmare ett tiotal läkare i Göteborg som är intresserade av att träffas och diskutera sjukvård, klimat och hälsa. Ett planerat fysiskt möte blev inte av pga pandemin. Sedan har regelbundna zoommöten kommit igång med Staffan Mårild som sammankallande. Något beslut att formellt bilda en lokalförening har inte fattats.

Uppsala

Det är drygt tjugo medlemmar på mejlinglistan för lokalföreningen av vilka en handfull är mera aktiva i föreningen på ett eller annat sätt.

Sekreterare i LfM Anne von Heideman mejlar medlemmarna i lokalföreningen om olika frågor och aktuella evenemang. Hon var också medförfattare till Läkare för Miljöns remissvar till Klimatriksdagens Akutplan och deltar i fortsatt arbete med en specialrapport om Människan, hälsan och omställningen tillsammans med klimatpsykologerna. Onkolog Gustav Ullenhag är sammankallande för valberedningen för LfM och läkarstudent Ellinor Berg är också med i valberedningen. Onkolog Joakim Crona har arrangerat klimatinitiativet ”Ta tåget till ESMO” som skulle ha genomförts även under 2020 om inte pandemin hade satt stopp för det. Professor i neurologi Anne-Marie Landtblom har varit kursledare för en valbar/fristående kurs UPRISE - Globala och miljömässiga effekter på neurohälsa på Uppsala universitet. Ytterligare ett par medlemmar har visat intresse för mera aktivt engagemang i lokalföreningen. Vi hoppas att det blir mera aktivitet i lokalföreningen i framtiden.

Underskrift

11 mars 2021

Maria Wolodarski

Sven Blomqvist

Anne von Heideman

Carl Gustaf Elinder

Elisabeth Wijnbladh

Caisa Laurell

Björn Fagerberg

Linda Morén

Ylva Olerud

Vindar Fritzell

